

schrijfturen-als toenmalig vorst van het oosten kent, verslagen. Dit wordt ons zoo ter loops gemeld, maar er blijkt dan toch uit, dat Abraham zich volstrekt niet isoleerde. Wie een bondgenootschap sluit zoekt gemeenschap, en gemeenschap is het tegenwoordig. Ook was dit bondgenootschap reeds vroeger gesloten, zoodat Abraham klaarblijkelijk reeds van den aanvang positie koos te midden der toenmalige staatkundige verhoudingen; met het oog hierop er een leger op na hield, dat ons klein toeschijnt, maar voor dien tijd zeer aanzienlijk was; en dat hij dus wel terdege, als één der machten in Kanaän in zijn tijd meeleefde. Dit ter loops vermeldde voorval gunt ons dus een geheel anderen blik op de wijze van Abraham's optreden dan wij ons gemeentelijk zouden hebben voorgesteld. Wij zijn zoo licht geneigd, ons Abraham en Sarah voor te stellen als twee eenzame zwervelingen, die buiten alle contact met de omliggende stammen leefden, en de feiten toonen ons, dat Abraham veel meer zekere macht vertegenwoordigde, en zich met deze zijne macht in de gewone landsverhoudingen had ingeschakeld.

Wat ons voorts omtrent zijn optreden in Egypte, te Gerar, onder de Hethieten, en vooral te Salem, vermeld wordt, bevestigt deze gewijzigde beschouwing in elk opzicht. Hij trekt naar Egypte op, omdat er in Palestina geen koren is, en in Egypte houdt hij zich zoo weinig schuil, dat hij veel meer met het hof en de hofambten in aanraking komt, die Sarah, wanende dat zij zijn zuster was, zelfs, als vrouw van vorstelijke afkomst, in het paleis van Egyptes koning binnenleiden; en bij zijn vertrek uit Egypte schuwt hij niet van den koning van Egypte rijke geschenken in vee en trekdiere aan te nemen. — Nog opmerkelijker is zijn weder- varen te Gerar, bij Abimelech, een herder- vorst als hij. Immers de voorstelling alsof reeds destijds de afgoderij der Kanaani- nien zoo schromelijke verhoudingen had aangenomen, dat alle kennis van den eenig- waren God er ten eenemale ontbrak, wordt door het Schriftverhaal omtrent Abimelech lijnrecht weersproken. Dit gaat zelfs zo- ver, dat het een oogenblik al den schijn heeft, alsof Abraham minder dan Abimelech naar den geopenbaarden wil des Heeren vroeg. Abraham had zich door een schijn- leugen omtrent Sarah pogen te dekken, en het is Abimelech die hem, Abraham, wijst op de zonde die hierin voor God stak. Zelfs verschijnt God aan Abimelech in den droom, en het is aan die openbaring Gods, dat Abimelech terstond gevolg geeft. Sarah wordt naar Abraham's tente teruggezonden, en rijke geschenken verzenden haar, niet alleen van vee, maar zelfs van duizend zilverlingen in geld. Abraham treedt als profeet voor Abi- melech op, en beiden gaan uiteen, niet de een als afgodendienaar, en de ander als dienaar van God, maar als beiden zich voor den God des hemels en der aarde buigende.

De koop van Machpela's spelonk geeft gelijksortigen indruk. Natuurlijk Abraham was »vreemdeling en bijwoner» in Palestina, d. w. z. hij had geen eigen territorium dat hem toekwam. Het land was reeds, eer hij er kwam, door anderen in bezit genomen. Deze waren dus de gevestigde lieden, en hij was een nomadenvorst, d. i. een rond- trekkend patriarch, die bij de zeer schaarsche bevolking dezer landen in die dagen, altoos weilandte te over voad, om zijn vee op te doen grazen. Hij had geen vaste woning, maar leefde, evenals de Beduinen nu nog, in tenten. Maar voor het overige leefde hij zoo weinig op zich zelf, dat hij, ook bijliken het gebeurde bij den koop van Machpela's spelonk, met de gevestigde in- landsche vorsten op uitnemenden voet stond. Zegt hij zijnerzijds: »Ik ben een vreemde- ling en inwoner bij u», de vorst der Hethie- ten antwoordt: »Gij zijt een vorst in het midden van ons.» Ja, ten bewijze dat ook in Efron niet als een roekeloos afgodendienaar tegenover Abraham als dienaar des Aller- hoogsten stond, voegt hij er bij: »Gij zijt een vorst Gods in het midden van ons.» Voorts draagt geheel de verdere ontmoet- ing en onderhandeling in het minst niet het karakter van vijandschap of priegelijke neiging om zich apart te houden, maar Abraham spreekt als met zijns gelijken, staat blijkbaar gunstig bij hen bekend, vindt deers in zijn rouw, en gulle bereidwillig- heid om hem in het afstaan van Machpela's spelonk ter wille te zijn. Zelfs willen ze hem de spelonk om niet geven, en het is eerst op Abraham's aandringen, dat ze de drie- honderd sikkel voor den koop aannemen.

Ook al laten we dus voor een oogenblik de nog veel belangrijker ontmoeting met Melchisedek buiten rekening, zoo blijkt uit het aangevoerde reeds op alle manier, dat 1°. Abraham's vleeschelijke maagschap onder Gods bestel niet tot het volk van Israël beperkt werd, maar ook banden vlocht tus- schen hem en »de volken»; 2°. dat Abraham in Kanaän niet als een geïsoleerd zwerver geleefd heeft, maar met de stammen, in wier midden hij woonde, op voet van ver- trouwelijke gemeenschap verkeerd heeft; en 3°. dat Abraham niet als de eenige dienaar van God te midden van enkel boose af- goderij verkeert, maar dat hij ook bij die stammen, hier en daar, nog zekere kennis vindt van den eenig waren God, j. d. dat God zelf, b. v. met Abimelech, nog open- baringsgemeenschap heeft.

Het huwelijk met Keturah, dat we slechts met een woord aanstippen, ligt na- tuurlijk geheel op dezelfde lijn. Immers door dit tweede huwelijk laat de Schrift ook banden van herkomst leggen tusschen Abraham enerzijds en anderzijds tusschen de Midianieten en heel een reeks van andere volkeren. Ja, het is of de Schrift ons door dit huwelijk met Keturah als in overtuigende mate op nieuw op den band tusschen Abraham en »de volken» buiten Israël wijzen wil.

„Ons aardse huis bezet tabernakel.”

Want wij weten, dat, zoo ons aardse huis bezet tabernakel gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in de hemelen. 2 Cor. 5:1.

Kort en waar schreef een Arabier van oude dagen reeds: »De goddelooze zoekt zijn paradijs hier, de vrome zoekt het achter de doodspoort.» En feitelijk drukt de Schrift- en zielsverving daar het zegel op. De pelgrimsreis gaat tot aan het graf; dat graf zelf is voor wie in zijn Hei- land ontlopen mag, »de doorgang tot een eeuwig leven.»

Verstandelijk bewijzen kunt ge dat niet. Wat ge voor oogen ziet, leert u enkel ontbinding en ondergang in het niet. Maar een macht *hegger* dan de macht van het denken, en een u door- dringend besef, sterker dan de indruk, die wa- reneming u geeft, plaatsen u in zielsgemeenschap met die ongezene wereld der duurzame wezen- lijkheden, en een woord uws Gods spreekt in uw eigen hart en door de Schrift, ook u van eeuwig aanaf, in glorie, zonder leed.

Al naar gelang ge hier nu kennis aan hebt, is de blik waarmee ge het leven en uzelf beziet. De één voelt zich hier thuis en leeft in een voorstelling alsof zijn huis hier eeuwig zou zijn; terwijl de ander gedurig merkt hoe onvast en verschuivend de bodem is, waarop hier zijn leven rust, en daarom uitziet naar de *ewige vastig- heden*, die niet hier zijn, maar hier nimmer komen zullen.

En dit bepaalt dan tevens den blik op onzen eigen persoon. Immers de één voelt niets van zijn ziel, en voelt zich enkel als lichaam. Dat hij ook een ziel heeft, moet hem telkens herinnerd worden. Dan geloof hij het even, om het terstond daarna weer te vergeten. En het denkbeeld zelfs om ook eens voor zijn ziel te zorgen, komt niet in hem op.

Maar wel weet hij heel goed, dat hij een lichaam heeft. Dat schouwt hij in den spiegel aan. Dat voedt en drent, dat streelt en verzorgt hij. Daar voelt hij elk pijnje, daar merkt hij elke moeheid aan. Wel beschouwd kan hij naar waarheid zeggen: Mijn lichaam ben ik en ik ben mijn lichaam. En hoe diep treurig het ook zijn moge, bij duizenden en nogmaals duizenden komt het niet verder. Hun lichaam blijft voor hen het wezenlijke en het eigenlijke tot aan hun dood toe.

Is daarentegen God de Heere in uw ziel gaan spreken, is de verborgen macht uit de oneindige wereld op u aan en tot in u doorgedrongen, hebt ge den donder van Gods stem uit zijn Woord en het ruischen der zachte koelte uit zijn heilig Evangelie in uw gewaarwording voelen ingaan, zoodat ge met Christus rekt, en den Heiligen Geest gedurig in uw eigen hart ontmoet, en, kind gemaakt, »Abba, lieve Vader» naar den hooge roept, dan raakt dat lichaam vanzelf eenig- zins naar den achtergrond, en zult ge, weer voor den spiegel staande, toch voelen: Neen, dat lichaam ben ik niet. Dat hoort wel bij mij. Maar zelf woon ik daarin, en mijn ik zit daarachter.

Dat moest wel zoo niet zijn; en eens komt voor wie *natuurlijk*, maar door eeuwige ontfer- mingen dan toch ten slotte zalig wordt, de ure vol verrukking, dat ziel en lichaam in hem één en hij onlosmakelijk in die *belis* zal zijn; maar de toestand, waarin ge nu verkeert, laat die zu- vere harmonie nu eenmaal niet toe.

Nu de zonde uw ziel en uw lichaam uit hun onderling verband heeft gerukt, nu zijt ge ge- doemd, om uwaartoept of meer in uw lichaam of meer in uw ziel te leggen, en wie dan door genade het laatste doet, en toch ook om het werk Gods zijn lichaam niet gering- schaat noch verwaarloosd, die komt vanzelf uit bij de apostolische zinsverbeelding, en voelt zijn lichaam als een *tabernakel*.

Een tabernakel. Dat is het juiste woord. Wie on-Schriftuurlijk, en dies on-Christelijk, om den geest het lichaam verachten gaat, spreekt niet van een *tabernakel*, maar van een *herber*. Die voelt zijn ziel als *opgevoerd* in zijn lichaam, en zit als een gevangen geest in zijn vleesch- en gevangenis.

Zoo spreekt de valsche, de eenzijdige over- geestelijkheid, die niet uit God is, maar uit den trost van het hart.

Wie daarentegen door Christus verlost, door het Woord geleerd, en van den Heiligen Geest gedreven is, die denkt aan geen *kerker*, maar spreekt met den apostel van een *tabernakel*; een beidspraak aan den tabernakel Gods in de woestijn van Sinai ontleend.

»Ons aardse huis bezet tabernakel», ge- steld tegenover »het huis niet met handen ge- maakt, maar eeuwig, in de hemelen», is juist de beidspraak en de voorstelling, die het zuiver- midden houdt, enerzijds tusschen de overpri- kelde *waarschieting* van ons lichaam, alsof ons lichaam hier ons wezenlijke ik ware, en ander- zijds tusschen de valsche geestelijke *onderschat- ting* van het lichaam, die op enkel geest zou willen drijven, en juist de wege zoo vaak in de beoedeling des vleeschens ondergaat.

De onheilige afgrond, die steeds zal blijven gapen aan den rand der valsche mystiek.

Het spottend element in onze volkstaal heeft het gebruik van dat woord »tabernakel» ont- heiligt, en het onder de »schuimende tafelbroe- ders» de lachwekkende betekenis gegeven van den rug waarop de stoksagen neerkomen, met *falte* een van zin.

Doch in het woord, gelijk de Schrift dit ver- staat, ligt dit volstrekt niet. Integendeel, de *tabernakel* is, naar luid der Schrift, juist wat de apostel wil dat ook onze lichamen zijn zullen, t. w. een tempel, een woon- stede Gods.

Niet naar menselijke verzinning is de taber- nakel opgericht, maar tot in het kleinste toe naar Goddelijke ordinantie. Juist zoo als ook uw lichaam, met geleidingen en inderelingen en over- dekkingen, die God altoos verordent heeft, in elk zijner deelen betekenisvol door God zelf tot dienst in het heilige besteld is.

Meer nog, die tabernakel in de woestijn was opgericht naar het eeuwig model, dat God aan Mozes op den berg geond had. De tabernakel was het wezenlijke niet, maar geleek op dat wezenlijke in zijn afbeelding en samstelling en bestemming; juist zoo als ook uw aardse lichaam niet is uw eeuwig en heerlijk lichaam, maar toch naar het bewerk van dat heerlijk lichaam ont- gekomen, er op aangelegd, het in zwakheid weergevend, en er door geestelijken band mede verbonden.

Als straks de tabernakel wegvat, en de tem- pel op Sion verrijst, is toch die tabernakel het voorbeeld voor dien tempel geweest, en die structuur van dien tempel uit de geleidingen

en inderelingen en afmetingen van dien taber- nakel voortgekomen. Juist zooals ook uw aardse huis bezet tabernakel» bij uw sterven wel voor altoos wordt opgebroken, maar om in uw eeuwig huis, dat ge bij God hebt, veel schooner en wezenlijker te herleven.

De tabernakel in de woestijn was in 's men- schen macht gesteld. De mensch heerschte er over.

Niet natuurlijk naar willekeur, want elk deel en elk stuk van dien tabernakel, en de plaats en de dienst van elk stuk, bleef onveranderlijk aan de Goddelijke ordinantie gebonden.

Maar niets bij die ordinantie stuipelijk na- leefde, werd toch de Israëliet niet door dezen tabernakel beheerscht, maar beheerschte de Israël dien tabernakel.

Men brak dien af, en vervoerde en droeg hem, en zette hem weer op, ontloot en sloot dien, en wendde dien aan in heilig gebruik, Gode ten dienste.

En zoo ook is voor wie vrijgemaakt is in Christus, zijn lichaam niet een macht die hem, maar een saamstel dat hij gebruikt en aanwendt, om er zijn God mee te dienen.

Niet naar willekeur. Want gelijk in den tabernakel elke rinkel, en elke berij, en elk dienend en elk lijs bepaald en bestemd was voor een aangewezen doel, zoo ook is in het saamstel van ons lichaam elk been en elke spier, elk orgaan en elke zenuw, elk deel van ons huid en elke kronkeling in ons aderenstelsel gebonden aan Goddelijke ordinantie.

En al wie hieraan toert, en of de even- redigheden der deelen verschuift, of het één deel ten koste van het andere doet leven, is Gode ongehoorzaam, en ondervindt in pijn of machteloozheid de wrake van Gods geschonden bestel.

Maar niets we even sijpt de ordinantie Gods over ons lichaam en elk zijner deelen eerbiedig, als Mozes dat met den tabernakel Gods in de woestijn deed, dan, ja, zijn ook wij het die ons lichaam beheerschen, en zoo in den voorhof als in het heilige, en tot in het heilige der heiligen ook in onzen »tabernakel» Gode zijn offerande en onzen dienst en het reukwerk un- zer gebeden opdragen.

En komt ge rós eenmaal in de juiste ver- houding tegenover uw lichaam te staan, dat het u werkelijk een »tabernakel» is, waarmee ge als pelgrim door de woestijn naar het eeuwig Kanaän trekt, om in dien tabernakel uw God naar God- delijke ordinantie te dienen, dan wordt ook van zelf het eenmaal opbreken van dien tabernakel, om nu tot een tempel op Sion in te gaan, voor u geen onnatuurlijkheid meer, maar een van- zelsheid.

Een tabernakel *kan* uit zijn aard nooit anders dan voor een tijd zijn. Hij doet hulpmiddel zo- lang ge nog niet over den Jordaan toegt. Maar zoo zijt ge niet in het eeuwig Kanaän binnenge- treden, of alles ruft om den tempel op Sion, om wat blijft in ste van het vergankelijke, om het huis in plaats van de tente, om de muren die omhoog rijzen op het vaste fundament, in ste van de gordijnen die slingeren over het stuitend der woestijn.

De tabernakel was profetisch. Hij was genomen naar het voorbeeld van de hemelen en wees vooruit op het Huis Gods dat komen zou.

En rós ook is uw lichaam, waarin ge voor- alom uw God hebt te dienen. Hoe gebrekkig en broos ook, toch is het genomen naar het eeuwig model, dat voor een verheerlijkt mensche- lijke lichaam van eeuwigheid bij God was, en het profeteert in u van het lichaam der glorie, waarin eenmaal uw gansch geheiligd wezen zal blinken voor Gods aangezicht.

Bij zware ziekte, waaruit ge door de genade uws Gods wordt opgericht, voelt ge hier reeds iets van.

Dan ligt de »tabernakel» uws lichaams neer- geworpen op de legerstede. Dan kan die taber- nakel tijdelijk geen dienst doen. Dan zijt ge der verheerlijking nabij. Geen vonk fonkelt meer in uw oog. Geen lofsalm gaat meer in den voorhof op. En het matte hart kan geen offer- ande meer in het heilige brengen. Een ander moet voor u bidden komen, zooals zelfs in het heilige der heiligen uw stem verzakt en verstomd is.

En toch weet uw God uit die doofheid weer levensglans, uit die matheid en ingezondenheid weer levenskracht op te brengen, en na weken en maanden is uw »tabernakel» weer gansch- lijke opgericht, en rookt het weer op uw altaren. Vergeleken bij wat het in doodgevaar op uw legerstede was, gevoelt ge u dan in uw lichaam weer heerlijk, beziel en krachtig.

Wetnu, op gelijke wijze, maar oneindig heer- lijker nog, zal uw God eenmaal, als uw »taber- nakel» ganschelijk verbroken is, en het onthelpe- lijke is uitgedragen, uit dat in dood verzonken lichaam u een eeuwig en heerlijk lichaam op- richten.

Dan niet meer uw tabernakel voor de pel- grimsreis, maar uw woonstede die ge eeuwig bij God hebt.

Amsterdam, 25 September 1896.

Verband met Buitenlandsche kerken.

Op de jongste Synode-Generaal der Gere- formeerde kerken te Middelburg gehouden, is bijzondere aandacht geschonken aan de verhouding tot de Buitenlandsche kerken, en we hopen dan ook zoo spoedig mogelijk het rapport daarvan, van de hand van Prof. Biesterveld, aan onze lezers voor te leggen. Leidende gedachte hierbij was de over- tuiging, dat de Gereformeerde Belijdenis *volkerkerken* kent; dat integendeel alle Gere- formeerde belijders, over de geheele wereld verspreid, zekere betrekking op elkander hebben; en dat het alzo we worden moet, gelijk het in 1618/19 te Dordrecht was, dat niet de kerk van één enkel land, maar de Gereformeerde kerken van alle landen saam, over de geestelijke aangelegenheden der kerken, met name over haar Belijdenis, oor- deelen.

Toen dan ook het reeds zoo lang han- gende vraagstuk van Art. 36 onzer Con- fessie, door het indienen van een gravamen van de zijde der Adviseerende leden, aan de orde kwam, begreep de Synode aan- stonds, dat onze kerken hierin geen beslis- sing zouden mogen nemen, zonder vooraf een poging te hebben gewaagd, om ook de ker- ken buitenslands, die eenzelfde Belijdenis met ons aannemen, hierin te kennen.

Met name zijn dit twee groepen van ker- ken in Amerika en Afrika. In Amerika de oude Gereformeerde kerk, door onze vaders

aldaar gesticht, en ten tweede de kerk van jonger dagteekening, die zich vooral in Michigan en Iowa uit nieuwe Nederlandsche kolonisten gevormd heeft. En in Afrika kan men hietore rekenen allerlei kerken in de Kaapkolonie, Oranjevrijstaat en de Trans- vaal verspreid.

In hoever het raadzaam zal zijn, ook de Presbyteriaanse kerken van Engeland, Schotland en Amerika, die de Westminster- sche Confessie volgen, welken hoofdzak met de onze eensluidend is, zal nader dienen onderzocht te worden.

Maar, hoe dit nader onderzoek ook af- loope, in elk geval is het prijslijk, dat men te Middelburg ingezien en erkend heeft, dat de Belijdenis niet het particuliere eigendom van één enkele landskerk is, maar het ge- meengoed van de Gereformeerde kerken, en dat alzo ook de kerken buitenslands er recht op hebben hierin gekend te worden.

Wenschen zij van dit recht geen gebruik te maken, zoo kan men ze uiteraard hier niet toe dwingen.

Voorhands is het reeds genoeg, zoo onze kerken haar plicht toonen te kennen, en de Buitenlandsche kerken niet onopgemerkt voorbijgaan.

Doch ook in ander opzicht kwam er in ons rapport met de Buitenlandsche kerken nieuw leven. Het werd ingezien, dat zulk rapport niet mag ontfaan in een formeel, nietszeg- gende begroeting.

Dit is wel lieflijk, en is wel een sierlijk ornament, maar het draagt geen vrucht. Daarom werd onzerzijds de wensch uit- gesproken, dat althans met de Buitenland- sche kerken, die onze eigen Belijdenis vol- gen, een veel betere correspondentie weer op mocht komen, hierin bestaande, dat men over en weer afgevaardigden tot elkanders Synoden zond, om als adviseerende leden alle zittingen bij te wonen, en aan de be- raadslagingen deel te nemen.

Alleen op die wijze kan de mogelijkheid ontstaan, om de Calvinistische beweging in alle deze kerken te steunen, in verband te zetten, en tot een kracht over heel het Gereformeerde terrein te doen worden.

Zelfs naar Zuid-Afrika zullen onze kerken thans een afgevaardigde zenden, en indien de kerken aldaar onzen afgevaardigde als correspondentie, d. i. als lid met ad- viseerende stem toelaten, zal ook met de zusterkerken van goede en trouwe belijdenis in deze ver afgelegene streken de normale band weer zijn aangebonden.

In al wat van de Gereformeerde begin- selen uitgaat, dus ook in haar rapport met de Buitenlandsche kerken, moet de eisch van het Gereformeerde *beginzel* tot zijn recht komen, en moet op de propaganda van dat beginzel worden toegeleed.

Het kan daarom voor ons de vraag niet zijn, of er allicht aan sommige der Buiten- landsche kerken iets hapert, dat we gansch anders zouden wenschen. Veel gebreks kleef ook onszelven aan.

De vraag is alleen maar, of we de ken- tekenen der ware kerk nog aanwezig vin- den, en of er toeleeg openbaar wordt, om de oude paden weer op te zoeken.

Zoo is thans ook correspondentie aange- zocht met de Calvinistische kerk in Wales; niettegenstaande in de inrichting dezer kerk een element insloep, dat zeer stellig beteg- ring behoeft.

En dit kon en moest geschieden, over- mits de in 1823 door deze kerk aange- nomene Geloofsbelijdenis in zoo goeden en uitnemenden zin Gereformeerd bleek te zijn, dat hij haar, enkele uitdrukkingen na daa- gelaten, zouden kunnen overnemen.

En zoo ook werd, niettegenstaande de Belgische Zendingkerk een inrichting heeft, die nog verder afwijkt dan de Synodale inrichting van ons Hervormd genootschap, toch nogmaals een correspondentie met deze kerk aangezocht, overmits nog niet alle hoop behoeft te worden opgegeven, dat ook deze kerk, na rijper licht, betere paden kie- zen zal.

Men mag, vooral na den stroom van be- derf, die in schier alle landen over de Gere- formeerde kerken uitgaat, het oordeel niet voor de broederlijke liefde in de plaats schuiven.

Hoogheid, als waren wij heilig, en zij onrein, voegt ons niet.

Het is één schuld, waarin we voor God liggen, en alle gezamenlijke kracht moet worden ingespannen, om én hier te lande én in het Buitenland, weer op de zuivere Gereformeerde lijn te komen.

Slechts zooveel is noodig, dat wij onzer- zijds klaar en duidelijk de eischen van het Gereformeerde beginsel onverkort en con- sequent op onszelven toepassen, en bij an- dere kerken gelden doen.

En doen we dit, dan zal het vanzelf wel openbaar worden, bij welke kerken we ten slotte op tegenstand tegen het Gereformeerde beginsel stuiten, en bij welke kerken de lust en de liefde voor het Gereformeerde beginsel door Gods genade nog leeft, of nog kan opwaken.

Wijze van de zaken te behandelen.

Zoo dikwijls een Synode-Generaal saam- komt, staat men voor het vraagstuk, op wat manier men werken zal, en op wat wijze de zaken zullen worden behandeld. Hierbij nu is drieërlei methode denkbaar. De eerste manier van doen bestaat hierin, dat men de te behandelen stukken en onder- werpen, zonder voorafgaand onderzoek, zoo raauwelings, in de volle vergadering brengt; de stukken laat voorlezen; de onderwerpen door den praezes laat toelichten; voorts de discussie open; en na afwacht, of er een voor- stel, een conclusie, een motie over zulk een stuk of zulk een onderwerp door een der leden of door den voorzitter zal worden inge- diend; en dan daarover stemt.

De tweede en de derde methode daar-

entegen achten deze wijze van doen onge- oorloofd en onprofijtlijk, en eischen voor- afgaand onderzoek en voorbereidende behan- deling.

Alleen loopen ze hierin uiteen, dat de tweede methode dit voorloopig onderzoek laat geschieden in de provinciale synoden, classes en kerkeraden, en dat de derde methode wel ook zulk een voorafgaande bespre- king in hoofdzak in de kerkeraden, classes en provinciale synoden toelaat, maar het *eigenlijke* voorloopig onderzoek eerst in de Generale Synode laat aanvangen, en het laat verichten door *commissies van advies*, die de Synode-Generaal daartoe aanwijst.

Te Middelburg nu is, zonder iemands tegenspraak, de laatste of derde methode gevolgd, die van *voorloopig onderzoek door commissies van advies*, en de Synode heeft er zich wel bij bevonden.

En dit was natuurlijk.

Alleen toch die derde methode is ver- dedigbaar.

De eerste methode, om de zaak zoo rauwe- lings in behandeling te brengen, zonder voor- bereidend onderzoek, is alleen bruikbaar in kleine vergaderingen over concrete punten van geringen omvang.

Zoo doet men in elken kleinen kerkeraad, in elk schoolbestuur, in elke vereniging.

De praeses deelt mee wat er is inge- komen. Men leest dat voor. Men discussieert er over. En zoo zoekt men tot een besluit te komen.

Maar reeds in groote kerkeraden gaat dat niet, zoodra er zaken van gewicht aan de orde komen.

Zoo zal b. v. geen groote kerkeraad de zaak van ineenstemming ter hand nemen, zonder daarvoor een commissie van advies te benoemen, die hem voorlicht en wel- doordachte en scherp geformuleerde voor- stellen indient.

En komt men in nog grootere vergade- ringen, dan mag gezegd, dat zonder uitson- dering in alle landen en op elk terrein de regel geldt, nooit en nimmer de zaken zoo maar ter tafel te brengen, maar dat men ze *alzoos*, en zonder uitzondering, op een- gerlei wijze, eerst laat voorbereiden.

En staat het alzo vast, dat ook een Generale Synode van de kerken van een geheel land niet zonder voorloopig onder- zoek en voorbereidende behandeling werken mag, dan blijft alleen de keus tusschen voorloopige behandeling in de mindere vergaderingen en die door commissies van advies, *ad hoc* door de Synode benoemd.

Ook tusschen deze twee echter is de keuze niet moeilijk. Immers de tweede methode is niet profijtlijk om de navol- gende negen redenen:

1°. Op dezen voet zouden geen andere zaken kunnen behandeld worden, dan die minstens drie maanden vooraf waren gepu- bliceerd;

2°. op de Synode zou geen enkel voor- stel kunnen behandeld worden, dat nieuw, door een der leden werd ingediend;

3°. geen amendement op eenig voorstel zou anders dan op de eerstvolgende Synode kunnen worden afgedaan, na de kerken daar- over gehoord te hebben;

4°. alle voorstellen van kerkeraden, clas- sen en provinciale synoden, zouden over en weer aan alle andere kerkeraden, classes en provinciale synoden ter voorloopige over- weging moeten worden toegezonden;

5°. alle tuchtraken of zaken van geschil zouden door elken kerkeraad, classe en pro- vinciale synode met getuigenverhoor, als anderszins, voorloopig moeten worden be- handeld; wat onmogelijk is;

6°. alle stukken, acten, notulen, uitgege- ven brieven enz. van personen of colleges die in appel kwamen, zouden in boekdeelen gedrukt moeten worden, om er alle kerke- raden, classes en provinciale synoden, voor- loopig over te doen oordeelen;

7°. op die wijze zouden over elke zaak twintig, dertig voorstellen bij de Synode inkomen, en de Synode zou pleitbezorgers uit al de voorstellende classes, kerkeraden en provinciale synoden moeten toelaten, om die voorstellen te verdedigen;

8°. van achteren zou blijken, dat menige kerkeraad, menige classis en menige pro- vinciale synode het ingezonden voorstel zou hebben ingehouden, of anderszins ingediend, indien ze minder eenzijdig waren voorgelicht geweest, en de tegenargumenten gehoord hadden.

En om niet meer te noemen, zulk een behandeling van zaken zou een tijdsverlies, zou een geldelijke uitgave, zou een verwar- ring van discussie, en een onvruchtbaarheid tot handelen met zich brengen, die de Synode niet volkomen onvruchtbaarheid zou slaan, en het huiselijk leven der kerker in de war zou doen loopen.

Dit hebben de weinige voorstanders van dit stelsel dan ook zelf ingezien, en des- wege steeds den moed gemist, om het con- sequent toe te passen. Feitelijk toch hebben ze naar deze methode alleen gehandeld met eenige hoofdzaken, en voor alle andere aan- gelegenheden hebben ze zelf van hun eigen stelsel afgezien.

Doch daarmee ligt het dan ook voor den grond.

Zegt men toch, dat de adviezen voor elk voorstel uit de afzonderlijke kerken moeten komen, eer ze saamvergaderd zijn, en dat alzo de nog niet vergaderde kerken voor- loopig over elk voorstel en afzonderlijk een groepsgevoel oordeelen moeten, dan hebt ge het recht niet, om tusschen belang- rijke en niet belangrijke zaken te splitsen.

Integendeel, een kerkeraad, een predikant of een lid, dat een zaak van geschil of tucht voor zijn rekening heeft, vindt juist die geschil- of tuchtraak uiterst belangrijk.

Ook al laten we derhalve de principieele kwestie van *geleide* afgevaardigden ter Synode, die feitelijk achter dit stelsel schuilt, voorhands rusten, enkel reeds als methode van voorbereidende behandeling is dit stel- sel, om voorloopig onderzoek en advies te ontleenen aan kerkeraden, classes en pro-

vinciale
lijk en
Natu
elke el
het re
dienen
werden
Allee
treden
zoek d
in te s
Dat i
Synode
Omd
Omd
gekome
Omd
noemd
oogpun
bezien.
Omd
officieel
gezien.
En o
nieuwe
genheid
Neem
Bij h
der kun
port te
voor dr
der een
Nu di
met koj
We t
derde
lands d
wordt,
geschote
meer va
Edoch
ten zeer
der zake
Tham
de Syno
komen,
en ruste
soms be
Dit n
rekening
mensche
ons licha
Van r
den hee
soms to
len, om
negen u
maar ge
Dit is
Buiten
en daar
den god
de open
advies be
de stult
zitting h
Die d
's morge
en rusti
dags en
worden.
Is me
of gedru
komt de
regeld d
wegen.
Dien i
Eerst
commiss
gunnen,
te make
ting de
Er is
zegd, m
vergd, d
beschik
En dit
niet best

H
Het
door d
aangen
door d
worden.
Het
Het z
Neen,
plan wil
ten teru
de jaren
Zondags
zijn, en
de leide
De to
strekten,
lei geest
laten loo
gelegen
kerkelijk
En we
hands g
vier ker
ook loit
quasi-ker
schapsbe
als een
Deze
lang bes
zijdache
duidelijk
op grou
hulp van
om defici
Elke
raad, ha
in geeste
diensten,
ken, en
zijn dan
bureaue
Ook i
oplossing
gezonden
was dit
En bij
derheide

doen onge-
schieden voor-
leende behau-

een, dat de
g onderzoek
ale synoden,
te derde me-
ande bespre-
aden, classes
t, maar het
t eerst in de
n, en het laat
advies, die
inwijst.

der iemaands
de methode
derzoek door
de Synode

hode is ver-

k zoo rauwe-
zonder voor-
bruikbaar in
crete punten

in kerkeraad,
reëning.
er is ingeko-
discussieert
t een besluit

eraden gaat
gewicht aan

e kerkeraad
hand nemen,
e van advies
icht en wel-
leerde voor-

re vergade-
onder uitkom-
ke terrein de
e zaken zoo
aar dat men
ing, op eeni-
giden.

at ook een
ken van een
popig onder-
eling werken
aan tusschen
de mindere
missies van
benoemd.

chter is de
de tweede
de navol-

geen andere
len, dan die
waren gepu-

akel voor-
tend.
nig voorstel
ende Synode
kerken daar-

raden, clas-
souden over
aden, classen
loopige over-

van geschil-
lasse en pro-
verhoor, als
worden bel-

len, uitgege-
of colleges
boekdeelen
alle kerke-
oden, voor-

er elke zaak
de Synode
leitzorgers
erkerden en
laten, om die

dat menige
menige pro-
voorstel zou
ingediend,
a voorgeleed
ten gehoord

zu, zulk een
n tijdverlies,
een verwar-
vrijheid tot
de Synode
d zou slaan,
er in de war

standers van
den, en des-
om het con-
toch hebben
handeld met
andere aan-
aan hun eigen

ook voor

zen voor elk
ken moeten
zijn, en dat
kerken voor-
afzonderlijk
toeten, dan
dien belang-
te splitsen.
en predikant
geschild of
vindt juist
t belangrijk.
principele
rdigden ter
elend schuilt,
is methode
is dit stel-
advies te
en en pro-

vinciale synoden, onannemelijk, onprofite-
lijk en onuitvoerbaar.

Natuurlijk blijve aan elken kerkeraad, aan
elke classe en aan elke synode-provinciaal
het recht overkorkt, om voorstellen in te
dienen, of over stukken die gepubliceerd
worden, een advies op te zenden.

Alleen maar, dit kan nooit in de plaats
treden van dat eigenlijke voorloopig onder-
zoek dat elke Synode-Generaal zelf heeft
in te stellen.

Dat onderzoek kan eerst beginnen als de
Synode geopend is.

Omdat dan eerst de stukken er zijn.

Omdat dan eerst de kerken saam zijn
gekomen.

Omdat dan eerst commissiën kunnen be-
noemd worden, waarin men de zaak uit het
oogpunt der kerken in het gemeen kan
bezien.

Omdat dan eerst alle archiefstukken en
officiële documenten kunnen worden in-
gezien.

En ook omdat men, bij het inkomen van
nieuwe voorstellen, dan terstond in de ge-
legenheid is ook deze te overwegen.

Neem b.v. de Zending.

Bij het tweede stelsel had men nooit ver-
der kunnen komen, dan om het eerste rap-
port te verwerpen, en dan had men weer
voor drie jaar naar huis kunnen gaan, son-
der een stap verder te komen.

Nu daarentegen kon men terstond spijkers
met koppen slaan, en werd de zaak gereed.

We twijfelen er dan ook niet aan, of de
derde methode, die overigens ook buitens-
lands door alle grotere kerken gevolgd
wordt, heeft thans eens, voorgevoerd wortel
geschoten, en geen volgende Synode zal er
meer van afgaan.

Edoch, juist in verband hiermede is het
ten zeerste noodig, een wijziging in den gang
der zaken te brengen.

Thans namelijk bestaat de gewoonte, dat
de Synode, na 's morgens te zijn saamge-
komen, dien eigen middag reeds voortwerkt,
en rusteloos elken morgen en elken middag,
soms bovendien nog 's avonds, zitting houdt.

Dit nu is ongeroemd: wijl het geen
rekening houdt met de beperktheid der
menschelijke kracht en de zwakheid van
ons lichaam.

Van negen tot vier uur vergaderen; daarop
den heelen avond commissiën houden; en dan
soms tot diep in den nacht rapporten stel-
len, om den volgenden morgen weer te
negen uur present te zijn, is twee, drie dagen,
maar geen vier weken uit te houden.

Dit is meer vergen, dan men vergen mag.
Buitenland heeft men dan ook ingezien,
en daar heeft men bij meer dan één Synode
den goeden regel ingevoerd, dat men na
de opening der Synode de commissiën van
advies benoemt, in de handen der commissiën
de stukken stelt, en alsdan geen Synodale
zitting houdt voor na twee drie dagen.

Die drie dagen worden dan gebruikt, om
's morgens vroeg commissiën te vergaderen,
en rustig en kalm kunnen daarna 's mid-
dags en 's avonds de rapporten en adviezen
worden opgemaakt.

Is men daarmee gereed, dan worden deze
of gedrukt, of ter visie gelegd, en dan eerst
komt de Synode weer bijeen, om alsnu ge-
regeld deze rapporten en adviezen te over-
wegen.

Dien weg nu moet het ook bij ons op.
Eerst de Synode laten saankomen, en de
commissiën benoemen; dan drie dagen tijds
gunnen, om den commissiën arbeid gereed
te maken; en daarna eerst in openbare zit-
ting deze adviezen in discussie brengen.

Er is nu, dit mag zonder overdrijving ge-
zegd, meer van de menselijke kracht ge-
vergd, dan waarover de Heere ons de vrije
beschikking geeft.

En dit mag op een Gereformeerde Synode
niet bestendig.

Het minderheden-plan.

Het minderheden-reglement, zooals het
door de Haagsche Synode voorloopig is
aangenomen, zal, gelijk ook wij verwachten,
door de lagere besturen wel verworpen
worden.

Het is dan ook volstrekt onannemelijk.
Het zou de triomf van het Modernisme zijn.
Neen, hadden de heeren een praktisch
plan willen voordragen, zoo hadden ze moe-
ten terugkeeren tot de denkbeelden, die in
de jaren 1872 en 73 door het toenmalige
Zondagblad van de Standaard ontwikkeld
zijn, en die destijds instemming vonden bij
de leiders der Modernen te Amsterdam.

De toen ontwikkelde denkbeelden toch
strekten, niet om in de kerk drie, vierde-
lei geestelijke strooming naast elkander te
laten loopen, maar om aan elke richting de
gelegenheid te ontsluiten, om zich zelfstandig
kerkelijk te organiseren.

En wel zou dan het Genootschap voors-
hands gebleven zijn, en voor deze drie of
vier kerken dienst hebben gedaan, maar dan
ook louter als genootschap, niet langer als
quasi-kerk. Enkel als administratief Genoot-
schapsbestuur, niet als Synode. Uitsluitend
als een soort kerkelijke kas in het groot.

Deze toestand zou bovendien slechts zoo
lang bestendigd zijn geworden, tot de weder-
zijds verhoudingen en evenredigheden zich
duidelijk genoeg hadden afgeteekend, en men
op grond van dezen wezenlijken toestand de
hulp van het Gouvernement kon inroepen,
om definitief uitte te gaan.

Elke richting zou dan haar eigen kerke-
raad, haar eigen classis, haar eigen synode
in geestelijken zin hebben gehad, haar eigen
diensten, haar eigen doop- en lidmaatboe-
ken, en de besturen zouden niets gebleven
zijn dan administratieve, onderling vertakte
bureellen.

Ook in 1886 is onzerzijds op zulk een
oplossing gewezen, en in den toentertijd op-
gezonden voorslag voor een *modus vivendi*
was dit denkbeeld naar uitgewerkt.

En bijaldien de voorstellers van het min-
derheden-plan zich in soortgelijke richting

bewogen hadden, ware allicht zelfs nu nog
iets in dien geest voor verwezenlijking vat-
baar geweest.

Een plan echter als thans feitelijk werd
ingediend en voorloopig aangenomen, dat
den moed mist om radicaal tusschen kerk
en genootschap te onderscheiden, is te twee-
slachtig, hiinkt jammerlijk op twee gedach-
ten, en is reeds deswege een doodgeboren
kindeke.

Het kan, zouden we zoo zeggen, niet
worden aangenomen.

Zoo delven dus ook nu weder de Moder-
nen door hun gemis aan vroedheid en be-
leid hun eigen graf.

Geen twijfel toch, of het einde is, dat ze
de Hervormde Kerk uit moeten.

Dan zal die kerk geheel in Ethische en
Irenische handen vallen. Meester van het ter-
rein, zal die Ethische-Irenische meerderheid
de Belijdenis gaan herzien, gelijk hiervoor
nu reeds stemmen opgaan.

En de eenigen, die niet de Modernen dan
het gelag zullen te betalen hebben, zullen
die stoelveste Gereformeerden zijn, die maar
niet schijnen te kunnen inzien, dat ze feit-
lijk niet anders doen, dan het koren aan-
dragen voor den Ethischen molen.

Bedum.

Bedums Bezwaarschrift had op de Gene-
rale Synode een beteren afloop dan men
had kunnen vermoeden.

Dat het niet-ontvankelijk verklaard werd,
wegens het ontbreken van de behoorlijke
citaten, betrof slechts den vorm, en deed
ter zake niets.

Zeër terecht is de Synode dan ook over
dit formeel bezwaar heengegleden, en
heeft aan de broeders van Bedum gegeven
wat ze verlangden.

Er was bij hen zekere bezorgdheid gere-
zen over de ontwikkeling der leer gelijk
de aan de Theologische Faculteit te Amster-
dam en aan de Theologische School te
Kampen thans gegeven wordt.

In gemoede waren zij beducht, dat
hierin gevaar voor afwijking bestond.

Dit had hen verleid, om misschien in
wat te krassen vorm hun bedenkingen uit te
spreken, en liet was tegen hun bedoeling
gewees, dat deze bedenkingen aanstonds
publiek waren gemaakt.

Dit had nu echter het onverwachte gun-
stige gevolg, dat zij een oordeel der kerken
ontvingen.

De vergaderde kerken toch zagen zeer
wel in, dat het hier geen vraagstukken
gold, die nu eerst te harer kennis kwamen,
maar een ontwikkeling der leer, die open-
lijk, ten aanhoore van heel het volk ge-
predikt was, en waarvan elk punt jarenlang
een onderwerp van breede discussie in de
pers had uitgemaakt.

De kerken waren dan ook, zonder nader
onderzoek, zeer wel in staat, om aan de
broeders van Bedum te verklaren, of inmet-
daad hetgeen hun zorg baarde, oorzaak
van bezorgdheid behoeft te zijn.

Dit alleen, wenschten de broeders van
Bedum te weten.

En hierop nu ontvingen ze niet een zwe-
vend, maar een zeer heiligt antwoord.

Immers de Synode sprak uit, dat zij, als
vergadering der kerken, in het minst geen
oorzaak van bezorgdheid aanwezig achtte te
zijn, maar integendeel zoo voor als na haar
vertrouwen bleef stellen in de Theolo-
gische Faculteit te Amsterdam en in de Theo-
logische School te Kampen.

Naar men vertrouwen mag, zal deze uit-
spraak ook te Bedum de bezorgdheid doen
wijken.

Niet alsof daarom de punten van geding
niet een nadere bespreking overwaardig
waren, maar in dien zin, dat thans, eens
voor goed, het pijntje uit heel dit geding
wegvalt; en er thans niets anders overblij-
ven dan broeders die een zelfde waar-
heid uit onderscheidene gezichtspunten be-
schouwen, en elander hierin dienen willen.

De Gereformeerde kerken te Batavia en te Soerabaja.

Alle Synodale Rapporten voluit af te
drukken, is ons niet wel mogelijk; te min-
der daar onderscheidene Rapporten wijzigin-
gen in de conclusiën ondergingen, die men
eerst uit de Synodale Acta nauwkeurig ken-
nen kan.

We spreken daarom de hoop uit, dat de
Synodale Acta zeer spoedig het licht mogen
zien.

Komen ze te laat, dan missen ze haar wer-
king voor een niet gering deel.

Zoo veel mogelijk willen we echter nu
reeds onze lezers te hulp komen, en ten
deele ook Deputaten. Onderscheidene Deputa-
ten toch, die de Synode niet of niet ge-
regeld bijwoonden, en de Acta nog niet be-
zitten, konden wel eens besluiten nemen,
geheel in strijd met de besluiten der Synode
en die ze naderhand weer ongedaan moes-
ten maken, indien ze niet vooraf, zij het
dan al niet geheel volledig, kennis erlangen
van wat de Synode besloot.

Volge daarom hier het Rapport in zake
de kerken van Batavia en Soerabaja.

Het luidt aldus:

Uwe Commissie heeft de eer, als vervolg op
haar vorig rapport, thans haar consideratiën en
adviezen in te zenden in zake de Kerken te
Batavia en Soerabaja, en de op die stations ge-
plaatste zendelingen.

Uwe Kerken namen op haar vorige Synodale
samenkomst te Dordrecht het besluit aan den
tweelachtigen toestand, die in beide steden be-
stond, een einde te maken, en gaven aan Deputa-
ten voor de Zending in last, in beide plaatsen
Kerk en Zending scheidsbaar te maken, ten einde
op haar tegenwoordige Synode die scheiding tot
stand te kunnen brengen. Inzage van wat Deputa-
ten te dien einde hebben verricht, toont, dat
zij zich sijn aan dezen last hebben gehouden,
en, na mislukking van een poging, om die

scheiding zoo voor te bereiden, dat zij bij min-
nelijke schikking tot stand kon komen, thans
aan uwe vergadering voorstellen (blz. 46), aan
de zendelingen der stations den fatalen termijn
van zes maanden te stellen, om te kiezen, of ze
zich van de Kerken te diere plaatse losmaken of
wel geheel aan die Kerken verbinden willen,
wordende daarbij, gaat dit voorstel door, beide
Kerken aan zichzelf overgelaten, en voor
zoveel zij hulp mocht noodig hebben, ver-
wezen naar de Deputaten van de Buitenlandsche
of van de hulpbehoevende Kerken. Op zich-
zelf is noch op deze handelingen noch op dit
voorstel aanmerking te maken. Het een en
ander is letterlijk conform het besluit van de
Synode van Dordrecht (1893); ook al mag op-
gemerkt, dat de daar gemaakte bepaling, dat de
Kerken bij de scheiding geen schade moesten
leiden, stellig niet in te ruimen zin door Deputa-
ten is opgevat. Afgezien hiervan echter komt
aan Deputaten de dank der Kerken toe voor
den ernst en de veerkracht, waarmee zij deze
ver van gemakkelijke handelingen geleid hebben.

Dat uwe Commissie zich niet geheel met de
gevolgde gedraglijn vereenigen kan, heeft dan
ook minder zijn oorzaak in het overleg van
onze tegenwoordige Deputaten, als veeleer in
den onzuiveren toestand, die in deze beide zen-
dingsstations allengs ontstaan was.

Klimt men toch op tot den oorsprong van
de Zending onzer Kerken op deze beide stations,
zoo blijkt ten duidelijkste, dat men volkomen
te goeder trouw van het denkbeeld is uitgegaan,
om tweerlei doel in één missie te vereenigen.

Voorreest toch bedoelde men Zending op beide
plaatsen onder de Inlandsche bevolking, maar
ten tweede het verzamelen van de geloovigen
uit de gouvernementkerken, ten einde deze in
Kerken te vergaderen, die op één lijn stonden met
de Christelijke Gereformeerde Kerken hiertelande;
terwijl de vereeniging van beide denkbeelden daar-
in werd gezocht, dat hoe krachtiger het geloovig
element in die beide steden aan onze Zending
verbonden werd, onze Zending onder de Inlan-
ders te diere plaatse te beter zou slagen. Hier-
door echter, het kon niet anders, ontstond
allerlei misverstand en verwarring. Deputaten
voor de Zending, alleen over zendingsmacht, zen-
delingen en zendingsgeld beschikkende, moesten
formeel steeds de onderstelling handhaven, dat
er niets dan zendingsstations voor Inlanders
bestonden, terwijl feitelijk, en ook dit is begrij-
pelijk, de zending predikant der Europeesche
Kerk werd en zijn arbeid onder de Inlanders
bijkzaam. In de jaarverslagen trad dan ook de
Kerk steeds meer op den voorgrond, de arbeid
onder de Inlanders zelf op den achtergrond;
en toen Deputaten naar Indië schreven, dat ze
van den arbeid onzer mannen zoo onder de
Inlanders" met voldoende kennis hadden ge-
maakt, drukt in dit woordje ook met zelf-
zame juistheid den feitelijken toestand uit, ook
al was dat wordeke ook formeel in een stuk
van Zending-Deputaten uitgaande, ganschelijk
onbruikbaar. Hieruit werd een valsche toestand
geboren. Een valsche verhouding tusschen uwe
zendelingen en den kerkeraad der Kerken. Een
valsche verhouding tusschen de roeping van den
zendeling en zijn feitelijken dienst. En evenzo
een valsche verhouding tusschen Deputaten en
de zendelingen eenzijdig en anderzijds de ker-
keraden. Aanvallig sprong dit minder in
het oog, en verblifde men zich hartelijk over
dit opbloeien van het kerkelijke leven, maar het
einde droeg den last. Al spoedig toch ontwaarde
men, dat voorzichtigheid hier geboden was, om
de uitgaven uit de zendingskas te kunnen recht-
vaardigen. Van lieverlede namen Deputaten dan
ook als regel aan, de kerkeraden zoo goed als
te ignoreeren, en zich meer uitsluitend aan hun
zendelingen te houden. Hier te lande reddde dat
wel den schijn, maar natuurlijk kon dit reddden
van den schijn het feit niet wegemen, dat de
Batavia en Soerabaja onze zendelingen in hoofd-
zaak als predikanten van twee Europeesche Ker-
ken fungeerden, en dat de arbeid onder de In-
landers tot zeer kleine afmetingen inkramp.

De overtuiging, dat deze toestand niet besten-
dig mocht noch kon worden, won allengs niet
alleen onder Deputaten, maar ook in onze
Kerken derwijs veld, dat er te Dordrecht zoo
goed als geen oppositie rees tegen het voorstel,
om den knoop los te maken. De vraag echter,
hoe dit op billijke, voorzichtige wijze te doen,
was licht gesteld dan beantwoord. Blijkbaar
hebben uwe Deputaten toen geoordeeld, dat het
onvoorzichtig zou geweest zijn, over deze zaak
rechtstreeks met de kerkeraden van Batavia en
Soerabaja in correspondentie te treden, uit vrees,
dat uit zulke correspondentie zekere erkenning
van rechen zou gedistilleerd worden. Zij heb-
ben zich daarom sijn aan hun zendelingen ge-
houden, en van dezen alleen advies gevraagd.
Want wel verkeerden Deputaten later in de me-
ning, dat ze ook de kerkeraden in de zaak
gehoord hadden, maar hierbij moet een ver-
gissing in het spel zijn, daar beide kerkeraden
verklaren geen enkel schrijven van Deputaten
over deze zaak ontvangen te hebben, en de zen-
deling te Soerabaja zelfs berispt werd, dat hij
een aan hem gericht schrijven aan kerkeraad en
gemeente had medegedeeld. Deze wijze van doen
nu acht uwe Commissie alleszins verklaarbaar,
misschien zelfs was ze de formeel alleen juiste.

En toch oordeelt uwe Commissie, dat het allicht
verkiezelijsk ware geweest, zoo men terstond de
kerkeraden zelf had aangeschreven om te
adviseeren, elke poging gemeden had, om de
historische connectie van Zending en Kerk te
benutten, en rondborstig erkend had, dat men
ook onzerzijds had medegewerkt, om den twee-
slachtigen toestand te doen ontstaan; maar even-
vast besloten had, hieraan een einde te maken,
en alsnu de hoop uitsprak, dat dit na broeder-
lijk overleg en bij minnelijke schikking gelaken
mocht. Men had drie jaren voor zich. Zelfs
de mogelijkheid was dus niet uitgesloten geweest,
beiden kerkeraden de gelegenheid te openen een
afgevaardigde herwaarts te zenden, ten einde na
voorbereiding de zaken mondeling te bespreken.

Uwe Commissie spreekt dit uit, niet om de
houding van Deputaten af te keuren, maar om
wel te doen uitkomen, dat beide Kerken terecht
op de historische connectie van Kerk en Zen-
ding wijzen, en tevens om het begripelijk te
maken, hoe, met name te Soerabaja, een ver-
blittering intrad, die, helaas, een nieuwe droeve
hijnszijde valt in de annalen onzer Zending. Dat
dit te Soerabaja bedenkelijker uitviel dan te
Batavia is niet onnatuurlijk. Immers te Soerabaja
was de Kerk zooveel kleiner, en moest men wel
begrijpen, dat overhaaste afscheiding van Zending
en Kerk, niet alleen het voortbestaan der Kerk
bedreigde, maar den zendeling, die feitelijk als
predikant fungeerde, in zijn levenspositie aan-
tastte. Dit heeft toen met name Br. Bolwijn
verleed tot het aannemen van een houding tegen-
over uwe Deputaten, en tot het voeren van een
correspondentie met hen, zoo klimmend brutaal
en snuittend — er is geen zachter woord voor — dat
uwe Commissie zijn briefven niet zonder toene-
mende verontwaardiging lezen kon, en ten volke
begrijpt, hoe uwe Deputaten alle zelf beheersching
behoefden, om bunnarzijds in hun correspondentie
binnen de perken te blijven. Dat die perken

niet overschreden werden zou uwe Commissie niet
durfen beweren. Met name acht zij onverdedig-
baar, dat Deputaten, op een zeer gewichtige vraag
hun gedaan, niet slechts, tot tweemaal toe on-
dervraagd niet geantwoord hebben, maar zelfs
niet verklaarden, dat ze niet zouden antwoorden.
Ze zwegen hotweg. En al moet toegegeven, dat
een scribe als Br. Bolwijn zijnerzijds alle
recht verbeurd had, om aanspraak te maken op
willende begijening, uwe Commissie acht, dat
dit toch Deputaten niet ontsloeg van Christelijke
plichtsbetrachting. Welke reden er ook mocht
bestaan, om niet te antwoorden, het zelve niet
zeggen dat men antwoorden ongeraden achtte,
blijft h. i. onverdedigbaar. Iets waarop uwe
Commissie nadruk legt, om eenzijdig recht te
doen, maar ook ook, juist na dit gezegd te heb-
ben, te sterker en te beslister de correspondentie
van Br. Bolwijn als onbehoorlijk en onvoeg-
zaam en alle perken te buiten gaande te brand-
merken. Zij geeft toe, dat bij de daverre on-
zuivere positie beiderzijds licht verblittering kan
opkomen; zij brengt in rekening, dat de imper-
tinentiën van Br. Bolwijn niet op zichzelf steun-
staan, maar op één lijn liggen met andere
onverwikkeldheden; zij is er niet blind voor,
dat men, bezorgd voor zijne levenspositie,
licht zichzelf vergeet; maar ook na dit
alles in rekening te hebben gebracht, acht uwe
Commissie het toch plicht, duidelijk uit te spre-
ken, dat zoo geen zending aan zijn Deputa-
ten schrijven mag. Gelukkig mag zij er bij-
voegen, dat Br. Bolwijn dit nu zelve begint in
te zien.

Na dit gezegd te hebben, houdt uwe Commissie
u bij deze onverwikkeldheden niet langer op.
Voor de Kerken heeft meer belang de vraag, wat
alsnu te doen staat, om uit den onzuiveren in
den zuiveren toestand te geraken. Hierbij nu acht
uwe Commissie, dat uitgegaan moet worden van
tweeerlei erkensten: 1. dat onse Kerken de ge-
volgen van haar vroeger tweelachtig handelen
niet eenvoudig van zich kunnen schudden, om
hare hand in onschuld te wasschen. Onze Ker-
ken dragen er mede de verantwoordelijkheid voor,
dat zij zelve dezen onzuiveren toestand in het
leven hebben geroepen. Het denkbeeld nu om op
den fatalen termijn van zes maanden de Kerken te
Batavia en Soerabaja eenvoudig aan haar lot over
te laten, onder beneficium van beroep op de hulp
van Deputaten voor Binnenlandsche of Hulpbe-
hoevende Kerken, acht uwe Commissie hiermede
niet in overeenstemming. Gaarne onderstelt zij,
dat deputaten voor de Zending dit voorstel dan
ook niet *dracoonisch*, maar slechts in de veronder-
stelling indienden, dat zekere hulp aan die Kerken
zou verzekerd worden. Het voorstel echter houdt
dit niet in. Het snijdt beide Kerken eenvoudig af,
onder toekenning van het recht, om zelve elders
hulp te zoeken. En dit wel op een wijze, die de
Kerken tot zou doen vangen. Immers de hulp-
behoevende Kerken mag geen cent geven aan
Buitenlandsche Kerken, en is bovendien
leeg, terwijl Buitenlandsche Deputaten op zulk
onderstel verzoek niet anders zouden kunnen
antwoorden, dan dat zij zelfs geen Kas hebben.

Uwe Commissie kan u dan ook niet adviseeren
op dit voorstel in te gaan. Zelfs acht ze het
voorstel van Utrecht, om het voorstel te hand-
haven, niets de termijn verlegt worde, zonder
meer, niet verdedigbaar. Ze kan dit ook niet
in de tweede plaats, overmits zij het tot open-
baring komen op Java nabij ons zendingsveld
van de ware Kerk Christi onder Europeanen,
tegenover de valscheit gouvernementkerk enz.,
in het wezenlijke belang der Zending acht, en
alsoo oordeelt, dat wij de instandhouding van
de Kerken te Batavia en te Soerabaja ook om
der zendingwille moeten bevorderen, maar dan
ook juist uit dat oogpunt die Kerken niet mo-
gen laten kwijnen.

Uitgangspunt moet daarom naar het oordeel
uwer Commissie zijn, dat we aan de Kerken te
Batavia en te Soerabaja, die als vrucht van on-
zen arbeid ontstonden, al de eere van Kerken
Christi gunnen en haar als zodanig te genoot-
treden. Niet zijdelings over den zendeling heen,
maar rechtstreeks behooren onze Kerken met
de kerkeraden der Kerken in correspondentie
te treden; als moederkerken behooren we deze
Kerken te doen verstaan, dat de tijd gekomen
is, om hare positie kerkrechtelijk zuiver te
maken, en dat wel de jaren voorbij zijn, waarin
ze geheel op ons leunen konden, maar dat we
haar helpen willen, om tot zelfstandige positie
te geraken.

Daar toe nu zal allereerst noodig zijn, dat deze
Kerken hare positie tegenover het Indisch Gou-
vernement zuiver maken. Ze hebben zich, on-
gelukkigwijze, geheel collegiaal, als vereeniging
laten erkennen, en kunnen op dien voet uiter-
aard nooit door ons in ons kerkverband
worden opgenomen. Bij de Regeering hier te lande
zal daarom te onderzoeken zijn, op wat wijze
dit gelane ongedaan en een betere positie kan
verreken worden. Dit zal men aan deze Ker-
ken moeten berichten en vernemen of zij hiertoe
bereid zijn. Is dit geschied, en verklaren deze
beide Kerken aldan met ons de Formulieren
van eenigheid en de Kerkenordening te aan-
vaarden, en voorts ons kerkverband te zoeken,
dan zal desgelijks te beslissen zijn, op wat wijze
wij op zoo verre afstand dit verband oeffenen
kunnen en daarbij tevens voorstellen zijn te doen,
op wat wijze wij aan deze Kerken bij wijze van
overgang en afloopend, geldelijken steun ver-
leenlen kunnen. Deze handeling kan uiterst moei-
lijk door Deputaten voor de Zending verricht
worden. Zij toch verkeerden hierbij in valsche
positie, en van achteren beien is het stellig een
font geweest, dat de Synode van Dordrecht dit
aan hen geveerd heeft. De Synode behoort naar
het oordeel uwer Commissie deze onderhande-
lingen geheel van de schouders van uwe Zen-
dingsdeputaten te nemen, en aan afzonderlijke
Deputaten op te dragen, die in mandaat ont-
vangen, om met de kerkeraden van Batavia en
Soerabaja in correspondentie te treden, in voege
als voorschreven, om te zien, of men beiderzijds
tot goede schikking geraken kan. Hunne voor-
stellen zal dan de volgende Synode, zoowel het
kerkrechtelijke als het financiële aangaat, te on-
derzoeken en te beoordeelen hebben. En wel
vloet hieruit voort, dat de bestaande toestand
dan nog voor drie jaren bestendig wordt, maar
uwe Commissie acht dit een last te zijn, die wij
boetende voor eigene vroegere verkeerdheid,
dragen moeten. Zij acht daarom, dat het raad-
zaam is Br. Huyzing voorslands in zijne
positie als zendeling-leeraar te handhaven, in
afwachting van hegeen een volgende Synode
besluiten zal. Slechts komt het haar geraden
voor, de Kerk te Batavia aan het brengen van
geldelijke offers te gewennen, en van haar te
verlangen, dat zij van 1 Januari 1897 af een
zekere opklimmend bedrag jaarlijks bijeenbrengt,
om voorts mede uit deze som te voldoen aan
het verlangen, dat een helper voor den arbeid
onder de Inlandsche bevolking worde aangesteld.

Minder gemakkelijk is het de zaak Soerabaja
te regelen, nu Br. Bolwijn eigenmachtig, her-
waarts kwam, en de Kerk te Soerabaja dien-
tegenwoordig op dit oogenblik van alle leiding
verstoken is. Br. Bolwijn heeft, door eigen-
machtig over te komen, eenessie uitgeoefend,

die niet te verschoonen is. Gesteld, dat een doc-
ent van de Theologische School een advies van
vier doctoren aan Curatoren inoond, dat een
verblijf van één jaar in het Zuiden voor zijn
gezondheid noodzakelijk was, zouden dan Curato-
ren ooit gehouden zijn hem daarvoor zeg een
som van f 1000, te voldoen, indien hij naar
het Zuiden toog zonder hunne voorafgaande
goedkeuring? Natuurlijk niet. En daarom nu
mag, bij alle deernis voor Br. Bolwijn's
lijden, door de Kerken geen antecedent worden
gesteld, alsof zij zulk een eigenmachtig daad
goedkeurden. Voegt men hier nu bij Br. Bol-
wijn's onbetamelijke correspondentie en het ge-
schokt zijn van zijne gezondheid, dan wordt het
de vraag, of het niet raadzaam al zij, Br. Bol-
wijn voorloopig op non-activiteit te stellen, hem
een wachtgeld toe te kennen, en eerst als zijne
gezondheid zich geheel herstellen mocht, nader
over hem te beslissen. Zijne terugkeer naar Soe-
rabaja schijnt in geen geval geraden, en de
Kerk te Soerabaja zal zich moeten gewennen
aan den nieuwen toestand, die voor haar is in-
getreden. Voorhands zal zij zich niet met wat men
leeskerk noemt, moeten vergenoegen, en aan
Br. Huyzing zal kunnen worden opgedra-
gen, een enkele maal derwaarts te gaan, om de
Sacramenten te bedienen. Is eenmaal de to-
estand der Kerk geregeld, zoo zal men kunnen
beproeven, of er een proponent te vinden is,
die haar dienen wil, en onder toezicht van dezen,
als Dienaar der Kerk, zal dan een Inlandsche
hulp onder de Inlandsche bevolking moeten
werken, voor zoover deze geen Hollandsch ver-
staat, terwijl de bekeerde Inlanders, die deze
taal verstaan, leden der Kerk kunnen worden.

Op grond van deze overwegingen stelt uwe
Commissie u voor:

1. Deputaten voor de Zending daar te zeg-
gen, dat hun genoomen besnege; alsnu deze
zaak van hun schouders af te nemen, en drie
Deputaten ad hoc te benoemen, met mandaat
om, in voege als boven is aangegeven, den staats-
rechtelijken toestand van de Kerk van Batavia en
Soerabaja in orde te brengen, over het kerk-
verband met onze Kerken met haar te corres-
ponderen, en zoo wat haar kerkelijken als
financiële hand met onze Kerken aangaat,
voorstellen te doen.

2. Aan de kerkeraden van Batavia en Soe-
rabaja van deze benoeming kennis te geven.